

Asia nro: DKIR/73/00.05.00/2026

Viite: Kirkkohallituksen lausunto sisäministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeksi

Sisäministeriölle

Sisäministeriö (VN/28598/2023) on lähettänyt lausuntokierrokselle luonnoksen hallituksen esitykseksi laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laiksi. Koska muutosesitys vaikuttaa seurakuntien toiminnassa kohdattavien maahan muuttaneiden elämään, haluamme lausua seuraavaa:

Millaisia näkemyksiä teillä on ehdotetusta uudesta yhteiskuntatietoedellytyksestä?

Kirkkohallitus toteaa, että on perusteltua edellyttää hakijalta riittävää ymmärrystä suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta, oikeuksista ja velvollisuuksista kansalaisuutta haettaessa.

Kirkkohallitus kuitenkin painottaa, että yhteiskuntatietoedellytysten tulee olla kohtuullisia, saavutettavia ja huomioida ne maahanmuuttajat, joilla on matala koulutustaso, trauma- tai sotatausta, oppimisvaikeuksia tai rajoittunut digiosaaminen. Erityisesti on varmistettava, etteivät edellytykset syrji epäsuorasti juuri heikoimmassa asemassa olevia. Jokaisella tulee taustastaan riippumatta olla yhdenvertaiset mahdollisuudet selvittää kokeesta. Kokeen ei myöskään tule edellyttää "suomalaisten tapojen" omaksumista tavalla, joka voi olla kulttuurisesti syrjivä tai normatiivinen. Kokeen on oltava sisällöltään selkeä, realistinen ja suhteutettu maahanmuuttajien todellisiin mahdollisuuksiin oppia.

Millaisia näkemyksiä teillä on kansalaisuuskoejärjestelmän ehdotetusta toteutustavasta?

Kirkkohallitus pitää kansalaisuuskoejärjestelmän tavoitteita ymmärrettävinä, mutta korostaa, että toteutustavan tulee olla yhdenvertainen, saavutettava ja kohtuullinen. Sähköisen kokeen käyttö edellyttää laajoja tukitoimia, erityisjärjestelyjen varmistamista sekä oppimateriaalin selkokielistämistä, jotta ne olisivat saavutettavia myös vähemmän koulutetuille.

Koetilaisuuksien on oltava alueellisesti kattavia ja hinnan kohtuullinen. Valvonnan tulee olla kunnioittavaa ja oikeusturvan selkeää. Koe ei saa muodostua ylitsepääsemättömäksi kynnykseksi haavoittuville ryhmille eikä kotoutumisen ainoaksi mittariksi.

Lisääajan ja muiden erityisjärjestelyjen saaminen tulee varmistaa laajasti eikä vain lääkärintodistuksella. Tarvittaessa kokeen suoritustapaa tulee voida joustavoittaa. Kirkkohallitus korostaa, että kansalaisuuden saamisen ei tule olla sidoksissa korkeaan akateemiseen tietotasoon vaan riittävään käytännön osaamiseen ja osoitettuun yhteiskuntaan kiinnittymiseen. Kirkko muistuttaa, että yhteiskunnan tuntemusta ei rakenneta ensisijaisesti koetilanteissa, vaan vuorovaikutuksessa, yhteisöissä ja arjen suhteissa.

Kansalaisuuskokeen maksullisuus ja järjestelmän merkittävät kokonaiskustannukset edellyttävät tarkastelua. Kokeesta ei saa tulla taloudellinen kynnys vähävaraisille hakijoille. Kirkkohallitus esittää, että kokeen hinta ja uusintamaksut pidetään maltillisina ja että vähävaraisille tarjotaan mahdollisuus maksuvapautuksiin tai tukimuotoihin.

Millaisia näkemyksiä teillä on ehdotettujen muutosten vaikutuksista?

Kirkkohallituksen näkemyksen mukaan ehdotetuilla muutoksilla on merkittäviä vaikutuksia yhdenvertaisuuteen, kotoutumiseen ja haavoittuvien ryhmien asemaan. Vaikka tavoitteena on vahvistaa yhteiskuntaan perehtymistä, toteutus voi lisätä eriarvoisuutta ja vaikeuttaa kansalaisuuden saamista erityisesti niille, joilla on heikko koulutustausta, trauma- tai vammatausta tai rajalliset taloudelliset ja digitaaliset resurssit. Kansalaisuuden saamisen ei tule olla kohtuuttoman vaikeaa tai taloudellisesti rajoitettua, eikä sen tule kaventaa lapsen etua tai perheiden pysyvyyttä. Kirkkohallitus korostaa, että kansalaisuuden edellytysten tulee tukea kotoutumista eikä muodostaa kohtuutonta estettä erityisesti haavoittuvassa asemassa oleville ihmisille. Riskinä on, että kansalaisuuden saaminen kaventuu niiden ulottumattomiin, joille kansalaisuus olisi kotoutumisen ja yhteiskuntaan kiinnittymisen kannalta erityisen merkityksellinen. Kansalaisuus toimii tärkeänä osallisuuden ja turvallisuuden lähteenä. Jos sen saaminen vaikeutuu, kotoutuminen voi hidastua ja osattomuus lisääntyä.

Lapsen näkökulmasta vanhemman kansalaisuus on merkittävä osa pysyvyyttä ja turvallisuutta. Muutokset, jotka viivästyttävät kansalaisuuden saamista ilman painavaa syytä, voivat heikentää lapsen etua ja lisätä perheiden epävarmuutta. Lapsivaikutusten arviointia tulee vahvistaa.

Tähän voitte kirjoittaa muita mahdollisia näkemyksiänne.

Kirkkohallitus kannattaa yhteiskuntaosaamisen vahvistamista, mutta korostaa, että kansalaisuuden saamisen tulee olla oikeudenmukaista, saavutettavaa ja kohtuullista.

Ehdotettujen muutosten riskinä on, että ne kasvattavat eriarvoisuutta, hidastavat kotoutumista ja asettavat kohtuuttomia esteitä niille, jotka tarvitsevat eniten tukea.

Kirkkohallitus kehottaa varmistamaan, että koejärjestelmä on aidosti yhdenvertainen, tukee kotoutumista ja tunnistaa suomalaisen yhteiskunnan moniarvoisuuden sekä jokaisen ihmisarvon loukkaamattomuuden.

Pirjo Pihlaja
kirkkoneuvos

Kalle Kuusimäki
johtaja